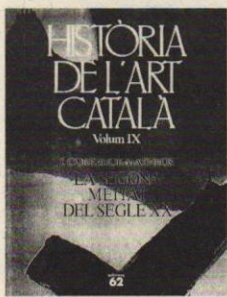

són més subtils a la vegada que contundents. Si anteriorment sota la capa d'ironia podíem entreveure una forta densitat poètica, ara aquesta ha passat a primer pla. Una càrrega poètica que adquireix tota la seva força en la simplicitat de l'acció. La *performance* de B.Z. manté una intensitat continguda des de la qual esclaten els discursos. Però sempre se'ns escapa una mica d'aire... Parlar d'art és parlar sobre el buit.

David G. Torres

J. CORREDOR-MATHEOS, LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

(dins *Història de l'Art Català*, volum IX, Ed. 62, Barcelona, 1996.)

Fa pocs mesos que ha sortit al carrer el darrer volum de la *Història de l'art català*. Una col·lecció formada per nou llibres, caracteritzats per una presentació molt acurada i amb il·lustracions de gran qualitat, que ha sabut compaginar el nivell d'exigència amb el d'accessibilitat, cosa que fa que resulti útil a l'estudiós i atractiva per a una franja social prou àmplia interessada en temes culturals. El conjunt de l'obra recull les aportacions d'alguns dels més destacats historiadors i *artífers* del país, i pretén oferir una visió de síntesi de les principals manifestacions artístiques generades al llarg dels segles en una part de l'àmbit geogràfic català. En concret, d'aquella zona que segons l'actual divisió espanyola del territori correspon a l'autonomia quadriprovincial catalana. Amb això volem fer notar una primera limitació de la proposta, la seva supeditació a un marc que no és estrictament cultural, i que tampoc obeeix a un plantejament de base científica, sinó que respon bàsicament a un criteri administratiu, ja que l'art català i les seves dinàmiques depassen, i han depassat, les fronteres provincials, autonòmiques i estatals fixades pel poder polític. En efecte, no té gaire sentit parlar d'art català contemporani i no prendre en consideració obres com les d'Aristides Maillol o Andreu Alfaro, per esmentar dos noms emblemàtics localitzats fora dels límits estrictament catalans, i bandejar, per tant, el substrat sociocultural que n'explica l'emergència.

Aquesta forma de parcialització entra en conflicte i dificulta la interrelació amb altres pràctiques socials que mantenen i han mantingut una estreta vinculació amb la dinàmica artística, alhora que genera fortes contradiccions en el terreny historiogràfic. Així, per exemple, mentre la historiografia de la literatura catalana assumeix tot l'àmbit territorial que li és propi, i, en conseqüència, estudia els diferents corrents estètics al llarg i ample del marc que els dona coherència, la historiografia de l'art ha tendit a un particularisme limitador. Aquesta orientació regionalitzadora, instau-

rada fonamentalment arran de la fixació del model d'estat vigent, ha trencat la tradició en què s'inserien les aportacions globalitzadores d'alguns dels més interessants i inquietos estudiosos com Alexandre Cirici i Pellicer, a la memòria del qual, i de Cesáreo Rodríguez-Aguilera, es dedica per cert el volum objecte d'aquesta recensió; o enfocaments expositius com els de la mostra *Art i modernitat als Països Catalans*, celebrada a Berlín l'any 1978, que recollia els planteigs del Congrés de Cultura Catalana.

A més, mentre en el terreny històric general es va avançant cap a perspectives que prenen en consideració tot l'àmbit català, sigui com a punt de partida o com a fase superiors dels plantejaments parcials, en el terreny estrictament artístic es continua mantenint una visió reductora. Aquest desajustament interdisciplinari evidencia la persistència d'una situació de minoritat cultural, que cal superar si realment s'aspira a situar la producció intel·lectual i científica catalana en un marc de normalitat i en una via universalista, això és, no subalterna.

Amb tot el que portem dit no volem negar la legitimitat i els possibles valors d'un enfocament centrat en un àmbit fragmentat, però pensem que a efectes del necessari rigor analític caldria, si més no, aclarir convenientment les bases del treball i fixar adequadament el seu objecte d'estudi, a fi d'evitar possibles tergiversacions i malentesos.

La valoració precedent està adreçada més al plantejament general de la col·lecció que no pas a la feina concreta dels analistes, que, si es vol, no han fet més que donar compliment a un encàrrec. Ara, des d'un punt de vista estrictament editorial, tampoc no volem deixar de fer constar l'aparent paradoxa que suposa renunciar a una part del seu mercat potencial.

L'autor del volum que tractem en el present comentari és J. Corredor-Matheos, un dels grans noms de la crítica i de la història de l'art als Països Catalans. Una persona que, a més d'haver realitzat treballs imprescindibles per comprendre la nostra contemporaneïtat artística, ha tingut un paper destacat en nombroses experiències generades des del món de la creació.

El llibre en qüestió, que porta per títol *La segona meitat del segle-XX*, després d'unes breus referències a la immediata postguerra, arrenca a partir dels primers senyals de renovació artística a mitjan quaranta i arriba pràcticament fins als nostres dies. Cal fer notar que l'adopció d'aquest marc cronològic ha comportat un encavallament amb el volum anterior, *L'època de les avantguardes (1917-1970)*, obra de Francesc Miralles. Això fa que entre un i altre text hi hagi una relació una mica problemàtica, de dependència en uns casos, de volgut distanciament en uns altres, la qual cosa no ajuda a fixar amb prou propietat l'autonomia de l'obra que ressenyem. Al nostre entendre, hauria estat molt més interessant centrar l'estudi en el darrer quart de segle i aprofundir-ne l'anàlisi.

L'enfocament que es dona al treball parteix d'un tracte desigual per a les diverses pràctiques artístiques; així, mentre les manifestacions tradicionals (pintura, dibuix, gravat, escultura) i, en part, l'art alternatiu, s'han estructurat en diferents apartats en funció de períodes històrics específics, cada una de les anomenades "altres arts plàstiques" (ceràmica, joieria, esmalt, tapís, etc.), l'arquitectura, el disseny i la fotografia, s'han estudiat al marge

de la dinàmica general, en marcs temporals que abracen la totalitat del quasi mig segle i, a més, han rebut un nivell d'atenció molt menys exhaustiu que la resta. Això permet interpretacions vàries, i una de les possibles fóra apuntar una certa perspectiva jerarquitzadora, en el sentit de privilegiar unes disciplines per sobre d'unes altres, i aïllacionista, quant a desvincular manifestacions estretament relacionades.

Del llibre de Corredor-Matheos, s'ha de reconèixer l'esforç en la fixació d'un elevat nombre d'artistes plàstics, el treball de catalogació d'exposicions i experiències, l'intent d'ordenar autors i obres en funció de criteris fonamentalment estilístics, cronològics i disciplinaris, el rescat de determinats textos crítics que restaven en l'oblit, i, en fi, el molt important recull d'informació que conté el llibre. I també s'ha de tenir en compte la dificultat de caracteritzar un període tan recent, i mancat per tant dels treballs de base necessaris a partir dels quals assajar una lectura global. Però al costat de tots aquests aspectes que cal saber valorar adequadament, hem de constatar la feblesa metodològica de la proposta sobretot pel que fa al seu vessant més històric, la qual cosa limita extraordinàriament el sentit i l'abast del llibre. En efecte, el text de Corredor recopila dades, acumula noms, i sobretot practica un acurat i insistent descriptivisme, però no acostuma a explicar-nos com tot això es relaciona amb el seu entorn social, polític, ideològic o cultural més immediat. Per dir-ho breument, el treball d'inventari tendeix a substituir el de recerca històrica.

En general, Corredor se centra en obres d'autors individuals i les relaciona amb aportacions d'altres autors que hi presenten graus d'afinitat formal. Aquest procediment, però, tot i el seu interès, resulta excessivament reduccionista, ja que no sempre allò que històricament vincula una obra amb una altra és aquest tipus de coincidència, i aplicat d'una manera sistemàtica esdevé una expressió de mecanicisme, incapaç d'explicar la complexitat real.

Més enllà de l'atenció a la mera individualitat i a la caracterització formalista de l'obra, hi ha altres factors que a la nostra manera de veure hauria calgut tenir en compte per superar la dispersió i avançar en el coneixement de la realitat històrica, com ara l'anàlisi dels continguts estèticolideològics que intentaven posar en joc els diferents grups i col·lectius d'artistes, així com les interrelacions entre ells; l'estudi dels canals d'exposició i de les diverses plataformes culturals; el paper de les institucions; els nexes i les imbricacions de les manifestacions artístiques amb processos de canvi més globals i amb altres àmbits de la superestructura; el sentit dels principals cursos, cicles i biennals d'art; el seguiment de les diverses opcions que va prenent la crítica artística i la manera com es vincula amb la pràctica de l'art; l'anàlisi de les revistes que impulsen o en què participen els artistes; etc.

Un dels efectes del punt de vista adoptat és una certa sensació de confusió, de la qual el mateix Corredor-Matheos és conscient, però bé que en els casos en què ja hi ha un coixí significatiu d'estudis previs això no resulta tan evident. En resum, doncs, un llibre que, malgrat les aportacions meritòries que realitza, no acaba de respondre a les expectatives creades, ni a la capacitat reconeguda del seu autor.

Narcís Selles